

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук,
професора Гомонюк Олени Михайлівни
на дисертацію Горохівської Тетяни Миколаївни
**«Теоретичні і методичні засади розвитку професійно-педагогічної
компетентності викладачів фахових дисциплін технічних закладів вищої
освіти»**, подану на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі
спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Концепція освіти XXI століття серед різних соціальних інститутів виокремлює сучасний інститут освіти, відзначаючи його провідну роль у реалізації темпів технологічного, економічного, політичного прогресу, що відображаються в культурі й духовності суспільства. В основу сучасної освітньої парадигми покладено такі пріоритети, як: саморозвиток, самоосвіта, самопроектування – суб'єктні складові освітнього простору.

Головною особливістю викладачів вищої школи ми вважаємо творчий характер професійної діяльності на принципах взаємодії професійно-педагогічної культури з професійною етикою. Розширити професійне поле освіти можуть викладачі не тільки багато знаючі, але й емоційно чутливі до вихованця, із розвинутими гуманними почуттями, високим рівнем духовного розвитку.

Підтвердженням сказаному є виокремлені авторкою суперечності, зокрема:

На *концептуальному рівні* між:

- достатньо високим рівнем розробленості сучасних концепцій розвитку особистості та недостатньою визначеністю ролі та місця професійно-педагогічної компетентності в професійному розвитку особистості викладача вищої школи;

- динамічними змінами у професійній діяльності викладачів технічних ЗВО, зумовленими постійним зростанням вимог до їхньої конкурентоспроможності, педагогічної та професійної компетентності, і традиційною системою післядипломної педагогічної освіти.

На *нормативно-організаційному рівні* між:

- зростанням вимог сучасних технічних ЗВО до розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів і недостатнім рівнем забезпечення необхідних для цього організаційно-педагогічних умов;

- вагомими позитивними здобутками зарубіжного досвіду щодо розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів вищої школи та неналежним рівнем його використання у вітчизняних технічних ЗВО.

На *змістово-технологічному рівні* між:

- об'єктивною потребою цілеспрямованого розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів технічних ЗВО та недостатністю відповідного науково-методичного забезпечення цього процесу;

– необхідністю використання інноваційних форм, методів, засобів, сучасних педагогічних технологій і реальним станом їх реалізації в освітньому процесі підвищення кваліфікації, переважанням традиційного когнітивно спрямованого підходу.

З огляду на сказане, актуальність теми дисертаційного дослідження Горохівської Тетяни Миколаївни не викликає сумнівів.

В обґрунтуванні значущості обраної теми авторка обирає декілька шляхів, це: характеристика сфери професійної діяльності викладачів фахових дисциплін технічних закладів вищої освіти і зростання вимог суспільства до професійно зумовлених їх особистісних якостей.

Наукова логіка та науковий апарат дослідження. Науковий апарат дисертаційного дослідження збалансований.

Мета дослідження полягає в розробленні, обґрунтуванні та експериментальній перевірці теоретичних і методичних засад розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів фахових дисциплін технічних закладів вищої освіти.

Об'єкт дослідження – професійно-педагогічна підготовка викладачів фахових дисциплін технічних закладів вищої освіти.

Предмет дослідження – теоретичні засади та методичне забезпечення розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів фахових дисциплін технічних закладів вищої освіти у процесі підвищення кваліфікації.

Гіпотеза і завдання дослідження репрезентують картину спрямованості наукового пошуку, його проміжні й кінцевий результати та послідовність їх досягнення.

Наукова новизна та теоретичне значення дослідження полягає в тому, що *вперше*:

теоретично обґрунтовано авторську концепцію розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів фахових дисциплін технічних ЗВО у межах підвищення кваліфікації, що охоплює три взаємопов'язані концепти (методологічний, теоретичний, методико-технологічний); *уведено у науковий обіг* поняття «професійно-педагогічної компетентності викладачів фахових дисциплін технічних закладів вищої освіти» як складного, інтегративного, професійно-особистісного утворення, що характеризує сукупність ціннісно-мотиваційних ресурсів, систему соціально та професійно важливих якостей і здібностей особистості, комплекс психолого-педагогічних і предметних знань, професійні уміння та навички, комунікативний досвід і досвід самопізнання, що забезпечують здатність до успішної реалізації професійно-педагогічної діяльності та подальшого саморозвитку; *розроблено* взаємопов'язані структурні компоненти професійно-педагогічної компетентності викладачів фахових дисциплін технічних ЗВО (мотиваційно-ціннісний, пізнавально-інтелектуальний, функціонально-технологічний, соціально-комунікативний, рефлексивно-регулятивний) та критеріально-діагностичний апарат оцінювання (критерії, показники і рівні) розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів фахових дисциплін

технічних ЗВО у межах підвищення кваліфікації; виокремлено й обґрунтовано педагогічні умови розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів фахових дисциплін технічних ЗВО в процесі підвищення кваліфікації; спроектовано структурно-функціональну модель розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів фахових дисциплін технічних ЗВО, що відображає взаємозв'язки між програмно-цільовим, теоретико-методологічним, діяльнісно-технологічним, контрольно-результативним компонентами (блоками);

– уточнено зміст базових понять дослідження: «професійна компетентність», «професійно-педагогічна діяльність», «педагогічна технологія», «педагогічні умови»;

– набули подальшого розвитку положення щодо науково-методичного забезпечення професійного розвитку науково-педагогічних працівників вищої школи; зміст, принципи, форми, педагогічні технології, методи розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів у межах підвищення кваліфікації.

Понятійно-термінологічний апарат дослідження. Дисертанткою проведена значна робота щодо аналізу поняттєвого апарату з досліджуваної проблеми. Здійснено аналіз та різнобічну інтерпретацію понять «компетентність», «компетенція», «професійна компетентність», «педагогічна компетентність», «професійна компетентність педагога», «професійно-педагогічна компетентність викладачів фахових дисциплін технічних ЗВО».

Змістове наповнення дисертаційного дослідження. Відповідно до логіки дисертаційного дослідження та визначеного наукового апарату розкриваються його основні положення. Перш за все, у цьому плані необхідно відмітити підхід дисертантки щодо виокремлення положень, які, на її думку, визначають стратегію і тактику наукового дослідження проблеми розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів фахових дисциплін технічних закладів вищої освіти.

У дисертації систематизовано теоретичні базові відомості щодо суті професійно-педагогічної компетентності викладачів фахових дисциплін технічних закладів вищої освіти.

Досліджено місце професійно-педагогічної компетентності в системі споріднених педагогічних категорій («професійно-педагогічна культура», «педагогічна майстерність», «педагогічна кваліфікація», «педагогічний професіоналізм», «професійна готовність»).

Нам імпонує тлумачення авторкою дисертації поняття «професійно-педагогічна компетентність викладачів фахових дисциплін технічних закладів вищої освіти» як складного, інтегративного, професійно-особистісного утворення, що характеризує сукупність ціннісно-мотиваційних ресурсів, систему соціально та професійно важливих якостей і здібностей особистості, комплекс психолого-педагогічних і предметних знань, професійні уміння та навички, комунікативний досвід і досвід

самопізнання, що забезпечують здатність до успішної реалізації професійно-педагогічної діяльності та подальшого саморозвитку.

Тривалий досвід роботи у ЗВО дозволили авторці дисертації обґрунтувати власне бачення способів вирішення досліджуваної проблеми.

Тетяною Миколаївною, на нашу думку, вдало обґрунтовано структуру професійно-педагогічної компетентності викладача фахових дисциплін як сукупності взаємопов'язаних структурних компонентів: *мотиваційно-ціннісного, пізнавально-інтелектуального, функціонально-технологічного, соціально-комунікативного, рефлексивно-регулятивного*; визначено критерії, показники та рівні професійно-педагогічної компетентності викладача фахових дисциплін; проаналізовано стан її сформованості у викладачів фахових дисциплін технічних ЗВО; розкрито зміст, принципи, форми, педагогічні технології, методи розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів у межах підвищення кваліфікації.

Заслуговує на позитивну оцінку спроектована структурно-функціональна модель розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів фахових дисциплін технічних ЗВО, що відображає взаємозв'язки між програмно-цільовим, теоретико-методологічним, діяльнісно-технологічним, контрольним-результативним компонентами (блоками).

Позитивним є вивчення і подання окремим підрозділом зарубіжного досвіду розвитку професійно-педагогічної компетентності викладача закладу вищої освіти.

Експериментальна складова дослідження включає в себе констатувальний та формувальний етапи дослідження, що у повній мірі реалізують завдання дослідження та його гіпотетичне припущення.

Достовірність результатів підтверджується теоретичним обґрунтуванням проведеного дослідження, значною вибіркою респондентів, валідними методиками, поєднанням кількісного та якісного аналізу одержаних емпіричних даних.

Особливої уваги заслуговує внесок авторки у практичну реалізацію розроблених і впроваджених в освітній процес курсів підвищення кваліфікації технічних ЗВО науково-методичного супроводу, що розкриває теоретичні і практичні основи забезпечення розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів фахових дисциплін технічних ЗВО.

Тетяною Миколаївною розроблено професійну програму «Розвиток професійно-педагогічної компетентності викладача закладу вищої освіти» і створено на її основі робочу програму курсів підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників ЗВО «Семінар педагогічних знань»; підготовлено навчально-методичний посібник «Методичні засади розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів фахових дисциплін технічних закладів вищої освіти» для освітян, які здійснюють перепідготовку та підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників; методичні рекомендації «Семінар педагогічних знань: метод. рекомендації до виконання курсових робіт для слухачів курсів підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників ВНЗ»; електронний навчально-

методичний комплекс «Семінар педагогічних знань» у віртуальному навчальному середовищі Національного університету «Львівська політехніка» («MOODLE») для слухачів курсів підвищення кваліфікації; діагностичний інструментарій оцінювання рівня професійно-педагогічної компетентності викладачів фахових дисциплін технічних ЗВО (критерії, показники, методичний апарат, що охоплює п'ятнадцять методик діагностування кількісних і якісних характеристик викладачів фахових дисциплін).

Запропонований у дослідженні комплекс педагогічних умов, форм, методів і технологій може використовуватися в навчальному процесі ЗВО, наукових установ, що провадять освітню діяльність у сфері перепідготовки, підвищення кваліфікації педагогічних або науково-педагогічних працівників, у подальших дослідженнях проблем теорії і методики професійної освіти.

Підтвердженням цьому слугують довідки про впровадження запропонованого авторкою науково-методичного забезпечення в практику роботи Національного університету «Львівська політехніка» (довідка № 67-01-2022 від 24.11.2020 р.), Вінницького національного технічного університету (довідка № 15-90 від 18.11.2020 р.), Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (довідка № 1644 від 24.11.2020 р.), Львівського державного університету безпеки життєдіяльності (довідка № 9005-2684/9034 від 24.11. 2020 р.), Громадської організації «Центр освіти впродовж життя» («Lifelong Learning Centre») (довідка № 1 від 20.11.2020 р.), Сумського державного університету (акт впровадження від 19.11.2020 р., б/н), Державного університету «Житомирська політехніка» (довідка № 44-01.00/2325 від 27.11.2020 р.), Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (довідка від 04.12. 2020 р., б/н).

Оцінюючи позитивно виконане дисертаційне дослідження, вважаємо за доцільне висловити декілька зауважень та побажань:

1. *Методологічний концепт дослідження представлено підходами: системний, андрагогічний, компетентнісний, діяльнісний, особистісно орієнтований, акмеологічний, функціональний, інтегративний, інноваційний, креативний. Це є правильним і логічним, проте бажано було би поглибити акценти на тому, що вони дають для розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів фахових дисциплін технічних закладів вищої освіти.*

2. *Перераховані у теоретико-методологічному блоці моделі розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів фахових дисциплін технічних закладів вищої освіти принципи бажано було б описати їх більш детально та ширше представити, як саме кожен із цих принципів сприяє розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів фахових дисциплін технічних закладів вищої освіти.*

3. *Аналізуючи педагогічний супровід розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів фахових дисциплін технічних закладів вищої освіти, доцільно було б у додатках представити програми*

курсів підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників ЗВО цих закладів для забезпечення об'єктивності аналізу та достовірності одержаної інформації. На наш погляд, варто було обґрунтувати, чому саме ці ЗВО слугували базою дослідження.

4. У вступі дисертації та автореферату автор наводить суперечності, які негативно позначаються на розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів фахових дисциплін технічних закладів вищої освіти. Однак бажано було б пояснити, чи вдалося автору розв'язати їх у процесі дослідно-експериментальної роботи?

5. Аналіз теоретичних досліджень наукових праць достатній, проте, на наш погляд, бракує оцінних суджень дослідниці у процесі висвітлення концептуальних поглядів деяких науковців у розділі 1.

6. Робота не позбавлена стилістичних погрішностей.

Висловлені зауваження, побажання і дискусійні думки не заперечують позитивної оцінки наукового рівня дисертації, що здійснює певний внесок у розроблення проблеми розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів фахових дисциплін технічних закладів вищої освіти.

Вважаю, що новаторська, теоретично і практично зорієнтована праця Горохівської Тетяни Миколаївни відкриває нові шляхи для вдосконалення процесу розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів фахових дисциплін технічних закладів вищої освіти, а також стане поштовхом до подальшого студіювання багатьох актуалізованих у рецензованій дисертації проблем.

Отже, логіка дослідження, послідовність викладу та доказовість положень і висновків – це ті характеристики, що надають дисертаційному дослідженню цілісності, повноти, завершеності.

Робота має теоретичне і практичне значення, оскільки одержані в дисертації результати та представлені узагальнення можуть використовуватись в навчальному процесі ЗВО, наукових установ, що провадять освітню діяльність у сфері перепідготовки, підвищення кваліфікації педагогічних або науково-педагогічних працівників, у подальших дослідженнях проблем теорії і методики професійної освіти.

Висновки сформульовані дисертанткою чітко і повно, розкривають за поставленими в роботі завданнями основні надбання та результати дослідження. В опублікованих за темою дисертації 59 публікаціях викладено основні наукові положення, зроблені у процесі наукового пошуку.

Зміст дисертації відповідає паспорту спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Дисертаційна робота Горохівської Тетяни Миколаївни «Теоретичні і методичні засади розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів фахових дисциплін технічних закладів вищої освіти» є самостійною завершеною працею на актуальну тему, в якій на основі виконаного авторкою дослідження сформульовані та обґрунтовані наукові положення, висновки і практичні рекомендації. У сукупності вони

розв'язують проблему розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів фахових дисциплін технічних закладів вищої освіти.

Дисертаційна робота **«Теоретичні і методичні засади розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів фахових дисциплін технічних закладів вищої освіти»** є завершеною самостійно виконаною науковою працею, що відповідає чинним вимогам «Порядку присудження наукових ступенів» від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно з постановами КМ за №656 від 19.08.2015 р. та за № 1159 від 30.12.2015 р.), а її автор – **Горохівська Тетяна Миколаївна** – заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри психології і педагогіки
Хмельницького національного
університету

О. М. Гомонюк

Підпис О. М. Гомонюк засвідчую:
Проректор з науково-педагогічної роботи
Хмельницького національного університету
кандидат економічних наук,
доцент

С.А. Матюх